

**Vogelbeleidsplan
voor de gemeente Sint-Jans-Molenbeek**

neergelegd door de Heer Jan GYPERS
Schepen van Leefmilieu

Juli 2008

Inleiding

Ons natuurlijk erfgoed is een kapitaal dat wij aan de toekomstige generaties moeten doorgeven. Het verdient een plaats in een goed politiek beleid dat aandacht geeft aan het behoud en de bescherming van de ecologische waarden.

Vermits de gemeente dagelijks verschillende milieugerelateerde materies behandelt en beheert via o.a. Leefmilieu, Ruimtelijke Ordening, enz. is zij het meest geschikt om op lokaal niveau actie te ondernemen om de natuur te beschermen en te laten ontwikkelen.

Een verantwoord en duurzaam ecologisch beheer van het openbaar domein is geen meerkost voor de gemeente, zelfs in tegendeel. Deze aanpak vergt minder tussenkomsten en voorkomt een groot aantal problemen die later dure herstelmaatregelen vragen (zieke exotische bomen, vervuiling van de vijvers, invasie van ingevoerde soorten).

In de Algemeen Beleidsverklaring 2007-2012 werd door het College van Burgemeester en Schepenen van Sint-Jans-Molenbeek de wil tot uiting gebracht dat de reeds genomen inspanningen inzake Leefmilieu zullen geaccentueerd worden en dat het ecologisch beheer van de groene ruimten wordt voortgezet.

Het huidige beleidsplan past binnen dit kader. Het bevat een reeks maatregelen die gunstig zijn voor de avifauna.

Waarom precies een "Vogelbeleidsplan"?

De vogels vormen een nuttige indicator om de toestand van ons milieu te bepalen. Bovendien zijn de aangekondigde maatregelen in dit plan niet enkel gunstig voor de vogels, maar ook voor de hele wilde fauna.

De beleidspolitiek die hierin is toegelicht is gebaseerd op grondig overleg met verschillende experts: mevrouw Anne Weiserbs & mevrouw Gersende Dangoisse (biologen van Natagora-Aves) en meer bepaald op basis van hun lezing over het "Ecologisch beheer in het stedelijk milieu" dat op mijn aanvraag aan het College van Burgemeester en Schepenen gepresenteerd werd op de vergadering van 21/05/08, de heer Didier Vangeluwe (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen), de heer Dominique Hoste (Koninklijke Belgische Liga voor de Bescherming van Vogels), de heer Jean Rommes (Natagora-Commissie van Leefmilieu West-Brussel - CLWB), de heer Vincent Bulteau (milieuraadgever in de gemeente Bevekom), de heer Mario Ninanne (Ornithologische Commissie van Watermaal-Bosvoorde), de heer Jean Leveque (Vrienden van het Scheutbos) en tenslotte de heer Alain Simon (milieuraadgever van de gemeente Sint-Jans-Molenbeek).

Contact voor meer info:

Jan Gypers

Schepenen van Leefmilieu, Groene Ruimtes en Openbare Reinheid
Graaf van Vlaanderenstraat 20 - 1080 Brussel
jgypers@molenbeek.irisnet.be
02-412 37 20

1) Groen Netwerk

Zoals de Algemeen Beleidsverklaring voorziet, zal het erop aankomen meer groen te blijven aanbrengen, om een groen netwerk in de gemeente tot stand te brengen en dit door verschillende groene ruimtes met elkaar te verbinden.

Dit groen netwerk wordt aanbevolen in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) en is gunstig voor de vogels, want het bevordert hun circulatie via deze "groene corridors". De aangeplante bomen zullen dan zorgen voor voedsel en beschutting.

2) Beheer van de groene ruimten gunstig voor de avifauna

2.1 Keuze van de boomsoorten

Inheemse boomsoorten krijgen voorkeur. Zij zijn beter aangepast om weerstand te bieden tegen ziektes en er zijn dus minder interventies nodig. Hun onderhoud is dus minder kostelijk in tijd en chemische producten (zoals mest en pesticiden) die schadelijk zijn voor de vogels. Bovendien leven insecten en ongewervelde diersoorten in deze bomen, die voor hen als voedsel dienen.

Een gevarieerde keuze van inheemse bessenstruiken zal eveneens de voorkeur krijgen, want zij zijn eveneens een voedselvoorraad voor de vogels.

2.2 Onderhoud van bomen en struiken

Het snoeien en kappen van bomen moet, indien mogelijk, buiten het broedseizoen gebeuren, m.a.w. tussen 15 augustus en 1 maart.

Evenzo mogen de bessenstruiken niet gesnoeid worden tijdens de vruchtperiode van de bessen die de vogels voeden (zowel trekvogels als standvogels).

Dode bomen worden, op voorwaarde dat ze niet voor een veiligheidsprobleem zorgen en in de mate van het mogelijke gekapt tot op 4 m hoogte, op deze manier zorgen ze voor een voedselvoorraad (insecten) en een nestplaats voor holbroeders (spechten, mezen, boomklevers, ...). In het geval dat ze instabiel zijn en dus gevaarlijk, dienen ze om dezelfde reden na het volledig kappen ter plaatse te blijven liggen met aandacht voor de veiligheid van de gebruikers.

3) Beheer van de vijvers ten voordele van de avifauna

3.1 Natuurlijke filtering (lagunage)

Op zoek naar een biologisch evenwicht, dienen de vijvers voorzien te worden van een natuurlijke waterzuiveringzone. Deze zone zal beplant worden met riet dat zorgt voor de opname van nitraten geproduceerd door de fauna en flora in en rondom de vijvers.

Waterplanten bieden vele voordelen: buiten hun natuurlijke en goedkope waterzuivering functie, geven ze een idyllisch aspect aan de vijvers.

En voor wat de vogels betreft, leveren deze planten, door een gunstige ontwikkeling van insecten en amfibieën een natuurlijke en gezonde voeding voor de avifauna van de vijvers.

Bovendien trekken deze planten wilde vogels (zoals eenden en insectenetende zangvogels zoals de karekieten) aan die minstens even mooi zijn en waarvan geen proliferatie wordt gevreesd.

Bovendien worden wilde vogels, die minstens even mooi zijn (zoals eenden en insectenetende zangvogels zoals de karekieten) door waterplanten aangetrokken, waardoor proliferatie wordt vermeden.

3.2 Natuurlijke oevers

Meer ecologische aangelegde oevers zijn aantrekkelijker voor de fauna dan betonnen boorden: bepaalde vogelsoorten (zoals de Ijsvogel) kunnen er nestelen en de ontwikkeling van een gunstige plantengroei voor de vogels wordt bevorderd (zie Natuurlijke filtering – lagunage).

3.3 Onder controle houden van de populatie neerhofganzen en eenden

Het is nodig om de populatie neerhofganzen en eenden onder controle te houden en dit om volgende redenen:

- Een overbevolking van neerhofeenden en ganzen in en rond de vijver ontmoedigt wilde diersoorten om zich daar te vestigen. Bovendien bevordert het samenleven van wilde en tamme diersoorten kruisingen die voor de biodiversiteit ongewenste zijn.
- De opstapeling van organische stoffen die tamme vogels achterlaten in de vijver (uitwerpselen, brood, ...) draagt bij tot de eutrofiëring (oververzadiging aan voedingsstoffen). t.t.z de ontwikkeling van een massale eencellige algengroei veroorzaakt door de overmatige aanwezigheid van voedingsstoffen. Dit leidt op termijn tot de dood van de gewervelde dieren (vissen en amfibieën) en transformeert de vijver in een mestpoel. Het meest opvallend voor de leek is dat de eutrofiëring het water troebel, somber en slechte geurend maakt. Dit is een punt waarover het publiek vaak klaagt, op het Karreveld in het bijzonder.

Om de wilde biodiversiteit van onze vijvers te verhogen en om gezond water te behouden is het noodzakelijk om de populatie van neerhofeenden en ganzen op het grondgebied te beperken door opdracht te geven aan een dierenbescherming organisatie om het teveel aan dieren te vangen (zonder ze te kwetsen) en ze over te brengen naar adoptie plaatsen.

De bevolking blijven sensibiliseren om geen voedsel te geven aan de resterende dierenpopulatie (zowel tam als wild). Dit voedsel beantwoordt immers niet altijd aan de voedingsnoden van de vogels. Het overtollige voedsel in het water leidt (vooral in de zomer) tot botulisme. Dit is een bacterie die de verstikkingsdood tot gevolg heeft bij watervogels en die de hele populatie kan laten uitsterven.

In het Marie-José park dient men de neerhofvogelpopulatie te beperken tot één van de vijvers. Een dergelijke maatregel komt neer op de vroegere toestand in het park, vermijdt kruisingen tussen de wilde en de tamme diersoorten en bevat een zone voederen toegelaten. De neerhofeenden en de ganzen vormen een belangrijke attractie voor de bewoners. Het plezier dat vele bewoners beleven aan het voederen van dieren mag hen zeker niet ontnomen worden, maar deze activiteit dient gecontroleerd te gebeuren zodat het overtollige voedsel gemakkelijk kan verwijderd worden door het parkpersoneel.

3.4 Beperken van indringende diersoorten

De Nijlgans is een wilde, maar ook een ingevoerde en indringende diersoort. Bij gebrek aan beperking, riskeren we een anarchistische uitbreiding (zoals in het Woluwe park). Bovendien verhindert deze diersoort de aanwezigheid van andere vogels (reiger, wilde eend,...). In de mate van het mogelijke moeten de eieren geschud worden of vervangen worden door valse eieren.

De Rood- en Geelwangschildpadden zijn eveneens problematische, exotische soorten omdat ze vleeseters zijn en niet enkel jonge vissen en amfibieën aanvallen, maar ook eenden kuikens. Ze zijn tevens schadelijk voor het watermilieu. De vangst van deze dieren, met succes gestart in de lente van 2008 met een zogenaamde "Pendlebury-val", gemaakt door de Plantsoendienst, zal worden voortgezet.

4) Duiven

Gelieve te noteren dat het hier enkel gaat om postduiven (voornamelijk verdwaalde dieren van duivenmelkers die zijn afgeweken van hun vliegroute en hun afstammelingen) en afstammelingen van de rotsduif. De Houtduif, Holenduif en de Turkse Tortel worden dus niet gevisieerd.

4.1 Vangsten stoppen

De vangsten van duiven worden afgeschaft omdat deze erg veel kosten temeer dat hun uitwerking in de tijd erg beperkt is.

Als een percentage vogels fysiek verwijderd wordt uit een groep, is de reactie op de overblijvende vogels dat ze zich meer gaan voortplanten. En dit tot de groep een equivalente grootte heeft, of zelfs groter is dan voor de vangst. Deze uitbreiding komt mede doordat vogels uit andere groepen zich aansluiten om te kunnen meegenieten van het "vrij gekomen" voedsel van de gevangen duiven.

Men stelt dan de samensmelting vast van twee groepen, die zich onder elkaar beginnen voort te planten. De populatie is verjongd en vermeerderd in vergelijking met de situatie voor de vangst. Na 6 maanden is het effect van de vangst tot niets herleid.

4.2 Strijd tegen het voederen

De duiven passen hun voortplanting aan de hoeveelheid beschikbaar voedsel aan. De sensibilisatiecampagne tegen het voederen van dieren zal dus voortgezet worden, en dient niet enkel gericht te worden naar het publiek maar ook naar de gemeentelijke en gewestelijke straatvegers.

Het is eveneens noodzakelijk om het Algemeen Politierglement van de zone Brussel-West te amenderen, want er is geen duidelijk verbod tegen het voederen van dieren buiten de openbare weg. Het is dus zeer moeilijk om de buurtconflicten op te lossen die door deze misbruiken worden veroorzaakt.

Een aanvraag tot amendement is ter studie bij de Juridische diensten van de gemeenten van de zone West.

4.3 Promotie van de duiventillen

De duiventillen dragen bij tot de beperking van het broedsucces, maken het eenvoudiger om de hygiëne te controleren en om het voedsel te beperken.

Bovendien komen zij tegemoet aan de behoefte van sommige bewoners om de duiven te voederen; op deze manier geeft men verantwoordelijkheid aan de mensen en worden diegenen die de regels niet respecteren gemakkelijker gesanctioneerd.

Het is dus nodig om de duiventil van het park Marie-José beter in te richten en beter bekend te maken, zodat dit een plaats wordt in de gemeente waar het voederen getolereerd wordt. Maar slechts één plaats is niet voldoende voor een gemeente van om en bij de 85.000 inwoners. We zullen dus op zoek gaan naar een tweede locatie om een duiventil te plaatsen, bijvoorbeeld in het park Bonnevie, waar de problematiek van het voederen belangrijk is.

4.4 Afschaffing van nestgelegenheid

Verlaten gebouwen doen dienst als nestgelegenheid en zijn zeer geliefd bij de stadsduiven. Het is dus belangrijk dat de gemeentelijke administratie erover waakt dat deze gebouwen niet meer toegankelijk worden voor stadsduiven.

Ook dient de bevolking op de hoogte gebracht te worden van het belang van de strijd tegen het nestelen van duiven op balkons en kroonlijsten.

Jan Gypers
Schepen van Leefmilieu

22/07/2008